

Ti, kdo do jisté míry trpěli pod imperiální nadvládou, by se v případě prohození rolí nepochybně zachovali podobně.

Autor: Derek Turner

Imperiální choutky jsou staré jako lidstvo samo. Jakmile si totiž kmen uvědomí sám sebe, automaticky s tím zdá se přichází nutkání zveličt sám sebe. Napříč světem, v každé době a často i na těch zdánlivě nejméně pravděpodobných místech povstávali vizionáři a tyrani dychtící posílit moc a vliv svého lidu nad jeho nejbližšími sousedy.

Na hornatém Balkáně to byl Alexandr Makedonský, jehož sličné rysy učinily nesmrtelnými fresky z Pompejí, který zatoužil přivést celý známý svět pod sluneční řecký prapor – a vzpomínka na něj dodnes dodává inspiraci mýtům i národním povstáním.

Z apeninských svahů plných vlků povstal do té doby neznámý kmen, povzbuzen obdivem k Řekům a poháněn snem o rasové nadvládě a republikánských ctnostech; snem, jenž rozprostřel své standarty s orly od skotských vysočin až k okraji Sahary, od Španělska po Rumunsko; snem, který formoval moderní Evropu a byl znovu a znovu uskutečňován všude, kam vkročila evropská noha.

Z vyprahlých anatolských náhorních planin vyšla vojska mužů s plnovousy a zahnutými šavlemi, sjednocená vírou ve smrtelníka, z něhož se stal bůh, pro něhož jsou všichni ostatní bohové na tváři jeho země rouháním, která dospěla na svých rychlých koních s monotónními pokřiky na rtech až do samotného srdce Evropy.

Z nekonečných stepí severovýchodní Asie se vyvalili skvělí mongolští jezdci, za nimiž na jejich cestě z Ulánbátaru až k Budapešti (Budínu a Pešti, pozn. DP) zůstávaly jen vypleněná města a hromady lebek.

Ze studeného ostrova na severozápadním okraji civilizovaného světa vzešel kmen misionářů, dobrodruhů a obchodníků, kteří – bezmála aniž by vůbec tušili, co vlastně dělají – rozšiřovali svou námořní moc tak dlouho, dokud nad jejich obřím impériem nezapadalo slunce.

Ve vysoce spořádané a civilizované zemi v srdci Evropy, jež byla do té doby proslulá svými skladateli a uhlazenou konformitou, povstala v polovině 20. století nemilosrdná síla usilující o vtisknutí řadu a německé formy ne-německému vesmíru.

Nutkáni hromadit moc a bohatství se jeví stejně věčné jako neukojitelné. Stejně jako se nelidské organismy vždy snaží co možná nejvíce navýšit své počty a životní prostor, tak i lidské společnosti buď expandují, nebo se smršťují. V tomto směru tedy imperialistické tendence zřejmě opravdu jsou nevyhnutelným přímým důsledkem dosažení jisté fáze civilizačního pokroku.

Starý svět je poset nesmazatelnými otisky říší: zbytky římských silnic, troskami Apollónových chrámů, zarostlými mozaikovými chodníky, „troskami obrovskými“ tisíců Ozymandiů, vznešenými ústavami a normami zvykového práva, latinskými a anglickými termíny, pojmy a ikonografií natolik všudypřítomnou, že jí dnes nazýváme klasickou – to vše je kulturním dědictvím staletí neustálých rozpínavých a dobytčích snah.

Tyto stopy jsou pro současné Evropany a příslušníky Evropany vytvořených národů buď inspirativní, nebo deprimující. Kapitán John Smith, který odešel z ospalé lincolnshirské vesničky, nedaleko níž bydlím, aby založil Virginii, si s sebou do Ameriky vzal rodinný erbovní znak, který mu předtím udělil uherský král. Byly na něm tři turecké hlavy, které jejich nositelům osobně oddělil od těl během jediného souboje. V Městském muzeu ve Vídni dodnes můžete spatřit dobyté turecké korouhve a zlomená kopí získaná při posledním pokusu Turků přetvořit celou Evropu ke svému kulturnímu obrazu. Ve velké mešitě – kdysi velkolepém chrámu Boží moudrosti (Hagia Sofia) v Istanbulu – kdysi Konstantinopoli – lze dosud spatřit blyštivé byzantské mozaiky z šestého století. A přesto – ať už tato podívaná vyvolává sebevíc burčující myšlenky nebo nejtemnější předtuchy zkázy, hloubavý pozorovatel se nutně musí zastavit a zamyslet.

Není sebemenších pochyb, že říše jsou svou podstatou romantické.

Důvodem této romantičnosti však je stejně nevyhnutelně do jejich bytí vepsaná melancholie. Znovu, tak jako nelidská stvoření narážejí i lidské společnosti na dějinné „brzdy,“ které

v posledku obnovují jakousi našim smyslům a poznání nepochopitelnou kosmickou rovnováhu. Dokonce i ty nejvytrvalejší říše, římská a osmanská, vydržely každá asi jen šest století (když vyjmeme delší dobu přetrvávající Byzanc) – pro dějiny pouhé mrknutí oka – a to ještě část značnou této výměry prožívaly strmý pád z někdejších výšin a slávy.

Kmeny a etnické skupiny však na rozdíl od nich přetrvávají. Společenství ovládaná většími a silnějšími sousedy – paradoxně obzvláště v těch případech, kdy jimi byla utiskována – často v celku povstávají z trosek brzy poté, co se stihnul rozptýlit prach ze zhroutení imperiálního projektu. I když se třeba velikost a vliv těchto skupin umenšil, stále zůstávají ve svých domovinách rozeznatelné a s pevným vědomím sebe sama. Říše, která jim kdysi vládla pevnou rukou, možná skončila „jako pompa Ninive a Týru,“ ale kmeny zůstávají, pevně zakořeněné a jednotné díky své spřízněnosti. Krev, jak se zdá, obvykle znamená více než ideologie.

Soudobí občané bývalých imperiálních velmocí se často nostalgicky vracejí do imperiálních časů. Řada britských toryů zasněně básní o Britském impériu – a z toho důvodu také tolik britských konzervativců nekriticky podporuje imperiální ambice moderní Ameriky. Jednoduše rádi vidí britskou armádu na někoho střílet – ať už se bojuje za cokoliv.

Člověk se ale nemůže ubránit pocitu, že jejich politicky nekorektní loajalita je v nepřímé úměře ke stavu dnešní Británie – tedy že se jedná o zoufalý pokus vzepřít se málo potěšující modernitě. Dnes totiž síla výnosů britské vlády ani zdaleka nesahá až do Číny nebo Bengálska, často se dokonce zdá, že velkou moc nemá ani v Chorley nebo Brixtonu! A kdo by mohl vyčítat dnešním zbídačeným Makedoncům, že jim při vzpomínkách na Alexandra vlhnou oči – nebo moderním Mongolům, podle nichž nebyl Čingischán zase až tak špatný chlapík?

V této nostalgii ale člověk snadno zapomíná na to nejdůležitější – tedy že imperialismus a blaho etnické skupiny často stojí v protikladu. Co je prospěšného z pohledu imperialisty, bývá nezřídka špatné pro národ či kmen. Imperialismus totiž nevyhnutelně znamená rozředění etnika, sociopolitickou aroganci a kulturní přepnutí.

Dokonale tuto směsici domýšlivosti, sebeuspokojení a slepoty k realitě lidské přirozenosti, typickou pro všechny nenapravitelné imperialisty, ztělesňuje Alexandr Veliký. Ten chtěl sjednotit Makedonce s Peršany v jakémsi proto-občanskonalistickém státě a sám pojal za manželky několik Peršanek a ke smíšeným sňatkům vyzýval i své vojáky. Ve svém konání dosáhl úspěchů tak závrtných, až se podle všeho domníval, že se mu povedlo povznést se nad samotné biologické zákony a že může sám vytlačit lidstvo na novou úroveň uvědomění. Věřil, že Řekové a barbaři se navzájem skutečně neliší a že řecké ideály lze rozšiřovat do nekonečna. A přesto se po jeho smrti jeho v krvi těžce budovaná říše rozpadla takřka přes noc.

Každý **erg** energie vynaložený za hranicemi byl upřen vlastní zemi. Každý mladý muž, kterého zahubí horečka, padne v bitvě, udusí se v černé díře nebo ho před kamerou setnou divocí bandité, se rovná ztracenému potenciálu pro svůj národ – a za jakým účelem? Aby si císař Nero mohl vybírat z ještě většího harému chlapečků; aby afričtí domorodci mohli místo

stromových duchů uctívat Krista; aby akcionáři **Východoindické společnosti** dostali vyplacenou vyšší dividendu nebo aby mohli mít Iráčané hip-hop a potraty, co hrdlo ráčí.

Nemíním karikovat imperialismus jako sprostou sobeckou touhu po co největší moci, bohatství a vlivu. Jak už jsem naznačil, jde o zřejmě nevymýtitelnou součást lidské národy. Někdy mohou být také národy do budování říše zataženy v podstatě proti své vůli, kvůli strategické či politické nevyhnutelnosti. Jedním z nejdůležitějších motivů pro britskou expanzi do Západní Indie bylo zamezit hegemonii Španělska a později Francie. V 18. a 19. století se pak Británie angažovala v Afghánistánu i Indii zčásti i proto, aby zabránila agresivnímu Rusku získat nezamrzající přístavy a také ochránila britské kupce-dobrodruhy a oportunisty, kteří se vlastní vinou dostali do problémů a následně přišli s prosíkem ke své domovině. Jak se Británie mohla vyhnout vytvoření vlastní říše, když je usilovně budovali i všichni její evropské rivalové, čímž ohrožovali britské obchodní trasy a vojenské postavení?

Někteří vizionáři impéria také nepochybně věřili, že jejich konání prospěje i kolonizovaným – stejně jako někteří imperialističtí neokonzervativci jistě dokázali přesvědčit sami sebe, že pomáhají iráckému národu. Pozorujeme zjevné paralely mezi rétorikou viktoriánských Britů, kteří ospravedlňovali své výboje slovy o přinášení civilizace lidem bez servítků označovaných za „divochy,“ a krásnými slovy Bushových neokonzervativců, podle nichž je nejlepší cestou ke globální bratrské lásce a míru chytrá bomba. Vidíme tedy, že někdy říše prostě vyrostou jako **Topsy**.

Tato pravděpodobná nevyhnutelnost říší ale přece očividně vyvrací mou vlastní argumentaci! Také *de facto* naznačuje, že národy, jež mívaly říše, by se za své historické omyly neměly cítit provinile. Dopustili jsme se chyb? To ostatní taky. Ti, kdo jako australští domorodci, američtí indiáni, Baskové nebo Irové do jisté míry trpěli pod imperiální nadvládou, by se v případě prohození rolí nepochybně zachovali podobně. Na každý pád pak nelze historické chování hodnotit moderními morálními standardy, takže pocity historické viny nejsou na místě – na tom se rozumní antiimperialisté musejí shodnout i s těmi nejzapálenějšími imperialisty.

Nehledě na to bych rád nechal promluvit **de Tocquevillea**: „Obecně vzato nestojí ke svobodě a blahobytu lidí nic ve větším protikladu než obrovská říše.“ Neomylně si povšimnul nejdůležitější skutečnosti, tedy že imperiální aspirace nevyhnutelně podvracejí omezenou vládu a republikánské ideály. Viděl, že říše si žádají zbytnělé byrokracie a že domácí problémy v nich nezřídka bývají zanedbávány. Země v zámoří vhodné k vykořisťování vládám vždy nabízely příležitost, jak odvádět pozornost od domácí politiky, nebo místo, kam se dali vyvážet potenciální potíživé – ať už zločinci nebo neklidní druhorození synové. V britském případě přítomnost impéria možná pomohla uklidnit nepřítelů přátelské vztahy mezi Angličany, Skoty, Velšany a Iry, když usměrnila vnějším směrem energii, jež by jinak mohla vyústit v další jakobitské nebo **feniánské** povstání.

Říše však mohou být etnickým zájmům i hluboce škodlivé. Jejich úspěšný chod znamená usnadněný pohyb lidí z i do jejich rodných vlastí – a to často do té míry, že časem zakladatelská etnická skupina oslabuje a nakonec se stává menšinou nebo je pohlcena úplně.

Kde jsou dnes Sparťané z časů Thermopyl? Mezi Římany z dob největší slávy a těmi dnešními možná rodové spojení je, na první pohled však není příliš patrné.

Řím působil dostředivou silou na celý svět. Během staletí od vzestupu ze skromných počátků až ke konečnému pádu tento kdysi malý městský stát pohltil celé národy imigrantů: Etrusky, **Sardy**, Skythy, Karpaťany, Germány, Angly, Vandaly, Lusitánce, Ibery, Kelty, Galy, Avary, Bulhary, Belgy, Iceny, Bretonce, **Tripolitánce**, Berbery, Dáky, Dalmaty a mnoho dalších. Římané museli pro rozšíření hranic své říše mnohé obětovat, a tak toužili požívat plodů svého úsilí. Chtěli tedy, aby za ně jiní sklízeli jejich plodiny, stavěli jejich silnice, uklízeli jejich domy, prodávali luxusní zboží z dovozu a dokonce – což je známkou nejhlubší dekadence a lehkomyšlnosti – hlídali i jejich pevnosti a hradby.

S postupujícím časem se malé jádro patricijských rodin dále zmenšovalo a stále více důležitých pozic připadalo nově příchozím, pro něž ovšem mýty a hodnoty zakladatelů nutně neznamenalý totéž co pro domorodou elitu. Úpadek byl patrný s velkým předstihem, přesto jako by jej nebylo lze odvrátit. Všechny snahy o záchranu republiky nakonec selhaly, protože její ideály každým rokem ztrácely pro Římany na hodnotě. Nakonec se etnické menšiny proměnily v etnické většiny, a tak bylo i toto jádro římské etnické skupiny samo pohlceno a zmizelo z dějin.

S přihlédnutím k jeho perspektivě a historickému kontextu je de Tocquevilleova podezřívavost k říším očekávatelná. Snad o něco méně předvídatelný je však protiimperialistický spodní tón ve spiscích mnoha velkých Angličanů. Nežrídka platí, že čím vlastenečtější nebo tradičně konzervativní (**High Tory**) autor, tím spíše bude skeptický k imperialismu. Pozorujeme tady proud toryovského radikalismu, který před říšemi upřednostňuje věci menších rozměrů. Jak to vyjádřil slavný anglický vlastenec a High Tory doktor **Johnson**: „Rozlehlé říše, podobně jako tažené zlato, vyměnily pevnost a sílu za křehkou krásu.“ Radikální toryovský spisovatel **William Cobbett**, proslulý svými představivost podněcujícími *Rural Rides*, pak volal po tom, aby byl byt jen zlomek úsilí vynakládaného na udržování říše vydán na zmírnění drtivé chudoby Anglie počátku 19. století.

Imperiální dědictví různých dřívějších evropských imperiálních mocností ostatně zhoubně působí na jejich následnické národní státy dodnes. Jak jsme si asi všichni všimli, poválečné období se v Evropě nese ve znamení hegemonie politické levice. Očekávatelným výsledkem tohoto stavu jsou po celé Evropě se vyskytující bohatá ložiska všemožných etnických napětí a rasových neuróz za skutečné i domnělé hříchy imperiální éry, kdy – alespoň podle dnes vládnoucí démonologie – Evropané poháněni směsicí chamtivosti a nepokryté slepé rasové nenávisti zotročovali Neevropany. Této argumentaci se tak obtížně čelí i proto, že je na ní nemalý kus pravdy. A historické vykořisťování něčí země skutečně je na překážku, když se člověk pokouší bránit někomu z této země, kdo se vydává na oplátku vykořisťovat „mateřskou zemi.“ Jedná se svým způsobem o dějinné *quid pro quo*. Máme-li trvat na svém právu vládnout si sami, musíme uznat právo na samovládu i u ostatních národů.

Ale i kdyby tato vyrobená vina neexistovala, dějinná paměť impéria snadno může vyvolat zdání spřízněnosti. Stejně jako někteří diváci věří, že znají toho či onoho televizního hlasatele

jen proto, že jeho tvář vídají každý den na obrazovce, tak i povědomí „vlastnictví“ – i minulého – rozmanité říše může dovést obyvatele „říšetvorného“ národa k přesvědčení, že mají se všemi národy impéria leccos společného. Jeden poměrně proslulý britský spisovatel a zároveň můj známý – ve většině ohledů chytrý a kultivovaný muž – se tak domnívá, že má blíže ke karibským křesťanům než k Francouzům, Němcům či Američanům, prostě z titulu společného imperiálního odkazu. Mezi jistou odrudou nostalgických britských konzervativců jsou pak podobné názory vcelku rozšířené. A některé skupiny, jako **Sikhové** či **Gurkhové** skutečně delší dobu věrně sloužily impériu a je tedy na místě, aby byla tato služba nějak odměněna – i když by člověk vcelku oprávněně doufal, že by se to dalo provést i bez anexe londýnského obvodu Southall **Paňdžábem**.

Někteří pak tvrdí, že jedním z důvodů, proč konzervativní vlády v 50. a 60. letech učinily k omezení imigrace tak málo, byla i blahosklonnost, s níž jim pohled na Afričany a Asiaty v Anglii se slzou v oku připomínal dny, kdy se třetina světa zakreslovala do map růžově. Dobrým příkladem tohoto velkopansky bohorovného přístupu byl i poslední britský ministr pro kolonie Alan Lennox-Boyd. Přestože to byl skutečný konzervativce a myšlenkově se pohyboval na pravém křídle své strany, jeho toryovská neochota odhodit v 50. a 60. letech beztak rychle se vytrácející imperiální vazby mu zamlžila zrak před realitou imigrace, která už tehdy stihla proměnit tvář velkých částí britských měst. Tak úzkostlivě se pokoušel neurazit někdejší „přátele“ Británie na Bermudách či Barbadosu, že odmítl učinit cokoliv ke zpomalení či zastavení imigrace z Karibiku – a v roce 1968 se s až nepatřičným zápalem připojil k útokům na Enocha Powella.

Obecně se soudilo, že národy impéria potřebují jen něco „vzdělání“ – a snad i trochu mýdla – aby se z nich stali krapet snědší Angličané. Slavná reklama z konce 19. století na mýdlo Pears ukazuje bílé dítě, jak omývá černouška zázračnou kostkou, jejímž účinkem je k nemalé radosti černošského dítěte odhalena vespod skrytá zářivě světlá pleť. Jakkoliv se tato reklama nejspíš snažila říci, že „pod kůží se od sebe nijak nelišíme,“ dnes se paradoxně často objevuje v učebnicích coby příklad koloniálního rasistického smýšlení.

A tak přestože se Británie, Francie, Nizozemí, Španělsko, Portugalsko i Rusko vzdaly svých imperiálních výsep, konec spojení s nimi to neznamená. I dnes samozřejmě tyto státy směřují peníze do svých bývalých kolonií – jakkoliv se tyto hrdě chlubí svou „národní suverenitou.“ Když odcházely, braly si s sebou koloniální velmoci různé suvenýry. Šlo o nespočet kulturních artefaktů jako britský systém vyznamenávání (*honours system*), plný Řádů Britského impéria (jež se zanedlouho budou jmenovat „Řády britské znamenitosti“, projde-li nedávné nepoetické doporučení parlamentního výboru). Britové mají Commonwealth – v němž je však „společné“ pouze britské bohatství. Podobné provoněné vzpomínky si pak uchovávají všechny bývalé imperiální mocnosti, podobny na slunci dřímajícím starcům.

Říše ale poskytují i přehršel příležitostí opatřit si také suvenýry lidské. Britská mementa mají podobu milionů Afričanů a lidí ze západní i „skutečné“ Indie z někdejších britských kolonií. Britský *Nationality Act* z roku 1948, dost možná nejpošetilejší legislativní počín, jaký kdy úspěšně prošel Matkou parlamentů, fakticky zaručil britskou státní příslušnost čtvrtině světa. Díky Bohu si toho ne všichni z nich všimli! Dnes tvoří etnické menšiny kolem osmi procent obyvatelstva Spojeného království, většina z nich ještě i dnes přímo nebo nepřímo původem z bývalých kolonií.

Po odchodu z Alžírka nezůstali Francii jen *pieds-noirs*, ale také věrní alžírští *harkiové* – a obě tato rozhodnutí byla naprosto pochopitelná, dalo by se říct i chvályhodná. Dodnes si Francie

udržuje také nepříliš početnou populaci z Martiniku, Réunionu a další zámořských francouzských teritorií – mnozí z nichž se do francouzského života integrovali do té míry, že se z nich stali aktivní stoupcí Národní fronty Jean-Marie Le Pena. Francie však také „získala“ největší koncentraci muslimů v Evropě – odcizený etnický mocenský blok dosahující kolem osmi procent celkového obyvatelstva (kolem pěti milionů) – trvalou hrozbu francouzskému sekulárnímu republikánskému uspořádání, kterou jistě nepůjde držet v šachu donekonečna. Skeptičtěji smýšlejícím se jistě vtírá na mysl otázka, nakolik měl odpor Jacquese Chiraca k irácké válce co dělat s vírou v účinnost mezinárodního práva – a kolik lze přičíst na vrub chmurné přítomnosti této hrozivé menšiny.

Jak se Nizozemí postupně vzdávalo většiny svých držav v Holandské východní Indii, nabylo přesvědčení, že se nemůže vzdát všech svých Molukánců a holandských Guayánců, takže mnoha z nich dovolilo otevřít si restaurace a provádět politické atentáty místo na Arubě v Amsterdamu. Asi 9% obyvatelstva moderního Nizozemska lze pokládat za nebělošské, největším dílem jde o Antilany, Surinamce a Indonésany, spolu s Turky a Marokánci.

Portugalsko se pokoušelo udržet svou zámořskou říši pohromadě až do 70. let 20. století, ale následně pod neblahým vlivem komunistických revolucionářů, kteří svrhli starý *Estado Novo* režim, dospělo k závěru, že nesmí zapomenout na kapverdské, svatotomášské, mozambické, angolské, goaské, macauské nebo brazilské „spolu-Portugalce,“ z nichž si tisíce za místo k životu místo Lourenço Marques zvolili Lisabon – přestože poslední dostupné údaje (2000) ukazují stále jen asi 200 tisíc příslušníků etnických menšin v zemi, tedy kolem 1,8% obyvatelstva. K tomuto údaji samozřejmě musíme přičíst neznámé množství *assimilados* a jejich potomků, jak rasově neuvědomělí Portugalci označovali své koloniální poddané, kteří se konverzí ke katolicismu a osvojením si jazyka jako mávnutím kouzelného proutku stali „Portugalci.“

Postkoloniální vývoj a jeho dopady se u různých imperiálních mocností minulosti do jisté míry lišily. Španělsko ovládalo rozsáhlá území na severu Afriky a dodnes si udržuje vratké předmostí v Ceutě a Melille, k malé radosti Madridu – vláda v roce 1997 odmítla vyslat do Mellily vysoce postaveného zástupce na oslavy pětistého výročí ovládnutí města donem Pedrem de Estopiñán y Virués, jehož bronzové zpodobnění s mečem v ruce dodnes dává maurské záplavě na jihu na odív osamělý vzdor. Španělsko samozřejmě v jisté době také ovládalo takřka celou Jižní Ameriku – a přesto Madrid až donedávna nedovoloval masovou imigraci z těchto svých někdejších držav. Do roku 1998 bylo jen 1,5% obyvatel země jiné než španělské národnosti – a většinu z nich tvořili Evropané. Od roku 1999 se však imigrace do Španělska, hlavně ze severní Afriky a Latinské Ameriky, zečtyřnásobila. Ironií osudu se z Ceuty a Mellily, kdysi považovaných za křesťanské výspy na pohanském pobřeží, staly významné vstupní body pro ilegální muslimskou imigraci do Evropy. Nový zákon o občanství, vytvořený údajně konzervativní vládou v roce 2003, fakticky garantuje občanství milionům lidí, především v Latinské Americe.

Německo mělo svá „místa na slunci“ v Kamerunu, Namibii a Tanzanii a dále také koncesi v Šanghaji. Coby koloniální správce se chovalo natolik velkoryse, že mnoho v německých koloniích žijících Afričanů nabídlo za 1. světové války Němcům svou aktivní podporu. Snad

nebylo Německo koloniální mocností dost dlouho na to, aby se u něj po odebrání jeho kolonií v roce 1918 vyvinula dostatečná míra viny. Tak jako tak však dnes Německo sužují obří rasové problémy. Největší skupinou imigrantů jsou dva miliony Turků, a jejich počet se nepochybně dále navýší, ukáží-li se předáci EU dostatečně krátkozrací na to, aby dovolili Turecku vstoupit do EU. S potěchou ale sledujeme, že se konzervativně demokratická opozice ostře vymezuje proti vstupu Turecka do Unie – a nedávné bezprecedentní volební výsledky NPD a DVU by snad měly vyslat Angele Merkelové dostatečně jasný signál o rostoucím znepokojení Němců z imigrace. Jako by se poněkud neurotické – i když pochopitelné – poválečné uspořádání konečně trhlo vedví.

Mezi lety 1885 a 1960 vlastnila Belgie **Belgické Kongo** (dnes Demokratická republika Kongo). Belgičané byli tvrdými koloniálními vládci a za náhlost svého odchodu v roce 1960 se dočkali tvrdé kritiky: slavný kreslený vtip z Punche ukazuje odplouvající parník, z jehož zádě běloši sledují černou paži zoufale se deroucí nad hladinu. A přesto Belgie necítila morální závazek importovat jako omluvu zástupy **Zaiřanů** (jak si říkali po vyhlášení nezávislosti). Mnohem více ji totiž znepokojovaly ambice podstatně lukrativnějších Vlámů. Dnes je i díky přítomnosti centrálních orgánů EU v Bruselu čtvrtina obyvatel města nebelgická. Jedenáct procent obyvatel země se hlásí do kategorie „smíšený vlámsko/valonský“ (původ) nebo „ostatní.“ Přestože pochopitelně tvoří větší část těchto Nebelgičanů lidé z jiných evropských zemí, zrychlující se muslimská imigrace napomohla k volebním úspěchům nejen vlámským nacionalistům z **Vlaams Blok**, ale nově také frankofonní **Front National** ve Valonii.

I přes katastrofické společenské problémy se Rusko vytrvale odmítá vzdát reliktního sovětského impéria na Kavkaze a ve střední Asii – jak bylo před několika měsíci krutě připomenuto obyvatelům **Beslanu**. Údaje o sčítání lidu z roku 2002 jsou zakaleny kontroverzemi, v Rusku však zdá se žije 176 národů a národnostních skupin. Z celkových 146 milionů lidí jich je 81,5% Rusů, 3,8% Tatarů, 3% Ukrajinců, 1,2% Čuvačů, 0,9% Baškirů, 0,8% Bělorusů, 0,7% Moldavců. Další ještě menší skupiny dávají dohromady zbylých 8,1%.

Jiné evropské země jako Irsko či Švýcarsko a řada zemí východní Evropy nikdy vlastní kolonie neměly, a tak by tím pádem před imperiální vinou měly být imunní – některé si dokonce hýčkají status čestné „oběti“ – přesto však rasové problémy zažívají nebo zažívat začínají. Břemeno bílého muže si tedy zřejmě mezi sebou rozdělit všichni žijící bílí muži – i ženy. Problémy však mnohem palčivěji pociťují národy kdysi v stojící v čele impéria, za což zčásti jistě může i imperiální komplex viny.

Obrácený proces kolonizace může být ve svých důsledcích pro bývalé imperiální velmoci naprosto zdrcující. Na vrcholu sil se jim může sice zdát, že si je bohové vyvolili a že jejich velkolepost a úspěchy nikdy neskočí. S rostoucím sebeuspokojením se tak do veřejného i soukromého života vkrádá jistá bezstarostnost. Přestože se mohou pod vedením charismatických vůdců čas od času odehrávat jakási miniobrození, na staré hodnoty se postupně zapomíná, až nakonec vyhasnou úplně.

Dnešní politický projekt George Bushe, tento koktejl bezhlavého globálního řinčení zbraněmi a plánů na amnestii pro miliony ilegálních hispánských imigrantů, v lecčems připomíná pýchu

pozdního Říma a v případě uskutečnění povede i k podobnému konci soudobé supervelmoci. Všimněme si také, že moderní římské legie, nešťastní američtí vojáci v Iráku, využívají pro důležité bezpečnostní úkoly nevídaně vysoké množství tzv. „soukromých vojenských kontraktorů.“ Toto rozšířené využívání žoldáků i problémy s hledáním a udržením spojenců naznačují, že americká vojenská moc už dnes slábne a dech postupně dochází i imperiální ideologii, která tuto moc uváděla do pohybu.

„Konec dějin“ zatím není na pořadu dne – přestože se jej pokouší učinit realitou každá nová generace imperiálních ideologů. Ať už se však budou snažit sebevíc, Pax Americana bude následovat Pax Britannica a Pax Romana do postupně vyhasínajícího zapomnění, až z něj nakonec zůstanou jen legendy a mýty. A jak budou tyto světodějně jevy odeznívat, zkušenost ukazuje, že za nimi vždy zůstane neokázalý národ a kmen – zkrvavený, ale nezlomený, vítězný a trvalý.

Úvaha Dereka Turnera *The Empire Strikes Back: Reverse Colonization in Europe* vyšla v magazínu *The Occidental Quarterly* Roč. 5, č. 4 (Zima 2005-2006).